

тлумачення права. Динамічний же підхід в своїй найбільш радикальній версії допускає створення у ході тлумачення нових норм права.

Серед вимог, що можуть бути висунені до процесу тлумачення норм права у цілому, і неофіційного компетентного тлумачення слід назвати: чіткість, повнота, обмеженість, достовірність.

В результаті неофіційного тлумачення норм права видається акт. Акт неофіційного тлумачення – це інтелектуально-вольовий процес, направлений на з'ясування і роз'яснення значення правових норм, і водночас результат цієї діяльності, що об'єктивується зовні у вигляді відповідного документа. Акт неофіційного тлумачення норм права є не обов'язковим для застосування, але його сила полягає у обґрунтованості та адекватності дійсній волі законодавця, вираженій у нормі права.

Досвід зарубіжних країн в з'ясуванні дійсного змісту норм права свідчить про доцільність та ефективність законодавчого врегулювання неофіційного тлумачення норм права, розроблених юридичною наукою.

Серед чинників, що негативно впливають на практику здійснення неофіційного тлумачення норм права в Україні слід назвати: наявність помилок в процесі наукової інтерпретації норм права; відсутність гармонійного зв'язку між нормативно-правовими актами різної юридичної сили (наприклад: закон та указ; закон та відомчий акт); наявність у поточному законодавстві України прогалин та юридичних колізій; недостатній рівень юридичної підготовки суб'єктів неофіційного тлумачення норм права; наявність у законодавстві України значної кількості декларативних, знеособлених норм.

**Курсант 107 групи Навчально-наукового
інституту №1 Національної академії
внутрішніх справ**

Франчук Юлія Олександрівна¹

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОСВІДОМОСТІ

На сьогоднішній день Україна являє собою молоду незалежну державу, яка прагне стати однією із найрозвиненіших держав Європи. Країна знаходиться на етапі входження до Європейського союзу, тому проблема правосвідомості займає одне з провідних місць у суспільстві. Також постає важливе завдання переосмислення та сприйняття нових демократичних цінностей суспільного буття, що має наслідком підвищення якісних показників суспільної правосвідомості та правової культури.

Окремі питання визначення правової природи, видів та ознак правосвідомості розглядалися такими вченими як: О.Данильян, І.Ільїн, Б.Кістяківський, Г.Клімова, М.Ковалевський, М.Коркунов, П.Новгородцев, М.Палієнко, О.Петришин, С.Погребняк, Б. Чичерін та інші.

Одну з перших спроб розробки теорії правосвідомості здійснив П.Новгородцев, який у своїх працях виклав розуміння цієї категорії як філософсько-правової реальності [1, с.58].

Е.Ю.Соловйов в свою чергу вказує, що «правосвідомість – це не просто відображення в індивідуальній свідомості духу й характеру законів, що вже діють у суспільстві» [2, с. 189]. Заслужовує на підтримку також позиція І. О. Ільїна, який наголошує на тому, що нормальна правосвідомість не зводиться до правильного знання позитивного права. Вона взагалі не зводиться до одного «знання», а включає в себе всі основні функції душевного життя і волю (саме – духовно виховану волю) [3, с. 167].

В свою чергу Г. П. Клімова зазначає, що «одним із показників сформованості правосвідомості й рівня правової культури є усвідомлення громадянином того, що

¹ Науковий керівник: Лазнюк Н.В.

невід'ємні права не надаються людині законом, а закон являє собою знаряддя в механізмі, яким забезпечується захист прав і свобод людини, тому й самі закони мають бути правовими» [4, с. 216].

Аналіз різноманітних праць вчених-дослідників з питань правосвідомості дає підстави виокремити такі узагальнені ознаки правосвідомості: по-перше, це форма (різновид) суспільної свідомості; по-друге, суб'єктами (носіями) правосвідомості є різноманітні суб'єкти права; по-третє, об'єктом правосвідомості є ставлення людини до правових явищ, справедливості чи несправедливості законів, діяльності правоохоронних органів тощо; по-четверте, вона є елементом системи правового регулювання, підставою для розвитку права та праворозуміння; по-п'яте, правосвідомість є засобом саморегуляції поведінки людей, впливаючи на їх правомірний вибір та ухвалення рішення щодо додержання або порушення правових норм [5, с.110-112].

Аналізуючи процес формування правосвідомості в Україні сьогодні, слід вказати і на проблеми, що виникають(або можуть виникнути) на шляху її становлення. Так, досить поширеним явищем є деформація правосвідомості. Безпосередньою причиною виникнення деформацій правосвідомості є стан основних елементів механізму правового регулювання. Посиленню деформаційних явищ у суспільній правосвідомості сприяють суперечності в різних галузях законодавства й правоохоронній системі в цілому. Таке становище дозволяє маніпулювати законодавством залежно від ситуації. Слід наголосити, що суттєвою причиною існування деформацій правосвідомості в українському суспільстві є поступове звикання молоді, до злочинності. У міжнародному та національному масштабах набули значного поширення і стали «звичними» для пересічних громадян такі види злочинів, як хуліганство, шахрайства, корумпованість у багатьох сферах суспільного життя [7, с. 4].

Ще однією з актуальних проблем сьогодення залишається правовий нігілізм, який являє собою сформоване в масовій, груповій або індивідуальній свідомості зневажливе ставлення (відверте або приховане) до права як регулятора суспільних відносин, заперечення його значення у суспільно-політичному житті держави, відкидання або ігнорування приписів права. Правовий нігілізм може проявлятися в конкретних способах зовнішнього виразу антиправового або, навіть, злочинного характеру [8, с.12].

Продовжуючи думку, хотілося б звернути увагу на ще одну актуальну проблему сьогодення – корупцію. Як зазначає О.О.Марущак, це явище негативно впливає на різні сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну і правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини [5, с. 86].

На характер суспільної правосвідомості впливає також і релігія. Якщо буддизм, конфуціанство, брахманізм, даосизм виховували слухняну людину, що підкоряється волі релігійної громади, то католицизм та протестантизм спрямовували віруючих на активну популяризацію певних духовних і життєвих стандартів. Важливою тенденцією сучасного світу сьогодні виступає зміна ставлення до міжнародного права. Однією з ознак нового відношення до міжнародного права є перехід частини функцій і повноважень від національних держав до міжурядових організацій (яскравим прикладом цього виступає ЄС) [6, с.48].

Правова культура та правосвідомість громадян є основою, фундаментом нового суспільства в Україні. Адже громадяни є єдиним чинником, здатним утворювати державу і правопорядок. Успішне вирішення цих завдань залежить від багатьох факторів, але здебільшого – від рівня організації правової освіти і виховання населення країни, а також підвищення ефективності їх правової інформованості.

Зважаючи на вищесказане, слід вважати, що проблеми, пов'язані з правосвідомістю громадян, будуть актуальними ще протягом тривалого періоду, а необхідність їх дослідження випливає з конституційного проголошення України правовою державою. Саме це обумовлює потребу в зростанні й досягненні високого

рівня правової культури кожного громадянина, державного службовця, посадової особи, а особливо – юриста. І тільки тоді рівень правосвідомості усього суспільства значно підвищиться, кожен громадянин держави буде приймати активну участь у правовому процесі та матиме змогу самостійно аналізувати чинне законодавство, відзначаючи його здобутки та недоліки, тобто головним здобутком кожного стане відчуття власної приналежності до правового життя країни.

Список використаних джерел

1. Ідея права і держава / ред.: Е. О. Дідоренко. - Луганськ, 2007. – С. –197.
2. Соловьев Э. Ю. И. Кант: взаимодополнительность морали и права / Э. Ю. Соловьев. – М. : Наука, 1992. – С. 189.
3. Ильин И. А. Теория права и государства / И. А. Ильин. – М. : Зерцало, 2003. – С. 167.
4. Клімова Г. П. Основні шляхи формування правосвідомості і правової культури українських громадян в умовах розбудови правової держави // Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні : монографія /Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін. – Х. : Право, 2009. – С. 331.
5. Марущак О. О. Правове регулювання протидії корупції в Україні та його вдосконалення / О. О. Марущак // Одинадцяті юридичні читання : матеріали Міжнародної наукової конференції “Форма сучасної національної української держави: реалії та перспективи”. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – С. 86-88.
6. Теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2014. – С. 147.
7. Черкас М. Є. Актуальні проблеми формування правосвідомості в Україні / М. Є. Черкас // Право та інновації. – 2015. - № 4. - С.7
8. Требін М. П. Формування правової культури в Україні / М. П. Требін // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Правова культура і громадянське суспільство в Україні», 12 жовтня 2007 року, НДІ держ. буд-ва та місцев. самовряд., Акад. прав. наук України, Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2007. – 214 с.

Курсант 103 групи Навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Хоменко Інна Сергіївна¹

ДЕРЖАВА ТА ЦЕРКВА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОВІДНОСИН

Питання про взаємовідносини церкви і держави на всіх етапах розвитку суспільства було та залишається надзвичайно важливим і складним, адже від його вирішення досить часто залежить доля миру і світової історії. Історичний досвід свідчить, що взаємовідносини між церквою та державою в різні часи змінювались. Людство накопичило багату та різноманітну практику державно-релігійних відносин: це і періоди гонінь на християн та інших віруючих з боку держави, і періоди їх мирного, терпимого співіснування. На теперішній час в Україні здійснення державної політики стосовно релігії та церкви визначається принципом відокремлення церкви від держави і держави від церкви [1, с. 47].

Варто наголосити на тому, що зміст державно-церковних відносин – один з головних показників рівня розвитку і держави, і релігійного вектору, оскільки він характеризує рівень реалізації свободи совісті як однієї з ключових складових

¹ Науковий керівник: Кривицький Ю.В.